

המכתב הראשון

רעי אהובי נפתלי!

כאשר שפרה לנו העת, זה לא כביר, אחרי הפְּרָדְנוּ שנים רכות, להשתעשע יחד שעה קלה, בעברך דרך עיר מושבי, לא פללת אז, נפתלי יקירי, כי נושא הענין, שעליו הפּפּנו מלים, יקח לבכי לארך ימים, וכי יהיה עוד כל מעֵיני בו גם עתה. — אתה, ידידי, מצאתנו, כי נהפכתי לאיש אחר בהשקפותי על הדת, וביותר בתהלוכותי והנהגתי בדרך אמונה, עד כי לא יכולת לשום מעצור לרוחך, השקט והרגול במדת המבלנות, והשאלות: "מאימתי? מדוע?" התפרצו מלבך הסוער. — להשיב דבר, ערכתני אליך המון תלונות ודברי שטנה, נגד הדת והיהדות, כי למן העת הִרְחַקְתִּי נרוד מכית אבי ומארץ מולדתי, נפקחו עיני לראות נבוחה, בתהלהכי את אנשים מכיני דבר ובקראי בספרי חכמה ודעת. — את שפעת דברי אלה, שמעת במנות לבב, ורק באחרונה שאלתני: התאמין להכיר ולדעת היטב את עצם הדבר אשר הצי תלונתך נתתו בו? האם בעינים פקוחות ובקורת ישרה ונאמנה, היטבת לראות ולהבין, עד כי כה נתברר לך הדבר שהוא מקור היינו, ולמצער, לא נוכל לעבור עליו בבלי משים, ולהרחיקו בקלות דעת? די באר הובחתני לדעת, כי המקורים ששאבתי מהם ידיעותי בעניני הדת המה, מצד אחד: ההרגל, החנוך וסדר למוד הפולנים בתורה ובתלמוד כמעט תפל, כבלי רגש וכלי שום שכל; ומצד השני: סופרים נוצרים ומתקנים (רעפֶאָרמאטאָרען) חדשים, — ועל כלם, החפץ והרצון להתאים את הניוני הלב הפנימיים עם צרכי ההיים החיצונים, ולהרחיב את חוג הענג והשעשועים, ככל אשר ידרוש הזמן והמעם החדש. — כמו פי הודיתי, כי כל אלה אמנם לא יספיקו דַּיִם לקנות מושג נאמן בדבר האמונה והדת, ובקשתיך להורות אותי דעה והשכל ולהביני דבר לאשורו, והנה קול הרֶבֶב קורא: עלו המרכבה! ולפני הפְּרָדְךָ מעלי לא יכולת, ידידי, להניד לי רק את המלה הקמנה: "בכתובים"! — אמנם, נפתלי יקירי, במכוכה הביאותני, מבלי אוכל עוד להשָׁעַן על ידיעותי והשקפותי בעניני הדת שהיו לי עד כה; אבל עוד לא עָקַרְתָּ אותן משרש ולא בטלת טענותי ותנאותי, ומה גם כי לא הנחלת לי על מקומן דעות והשקפות אחרות טובות ונאמנות מאלה. — אי לזאת, נשען על טוב לבבך ורשיוֹנְךָ, ארהיב בנפשי עז לשנות לפניך, בכתובים, המון טענותי ותלונותי, לא למען הצדיק בעיניך דרכי חיי והנהגתי, רק מלב טהור וחפצי הנאמן כי תורני דבר אמת לאשורו. —

על

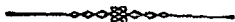
על כל דת, לפי דעתי, לקרב את האדם יותר אל תעודתו,
 והתעודה הזאת התוכל להיות אחרת, אם לא אִשְׁרָוּהָ שֶׁל מוֹתָ? .
 והנה אם נקה את פנות ההשקפה הזאת לקנה המדה בנוגע אל היהדות,
 לדאבון נפשנו תוצאות משפטנו רק זַעֲמָה! אל איזה אִשְׁרָוּהָ תנהל ותביא
 היהדות את המחזיקים בביתה? — מראש מקדם מנת גורלה רק עוני
 ועבדות; אין מודע ומכיר לישראל בלאומים, או לנבזה וחדל אישים
 יחשוב בעיניהם; ובעוד אשר יתר העמים העפילו עלות על ראש הפסגה
 של מעשי אנוש ותחבולותיו (קולטור), מרום ההצלחה והאשר, הנה
 היהודים, על עמדם יעמדו תמיד, עניים וחסרי כל דבר, אשר יוכל
 להרים את האדם לרום המעלה, וישית לחיו לזית חן ויפי. —
 התורה בעצמה, תסגור עלינו את דרך ההנאה והתענוג,
 ותניצב כצר נגד שמחות החיים! זה אלפים שנה הגנו ככדור משחק
 בידי העמים האחרים, וגם בעת הנוכחית עודם מרחיקים אותנו מדרך
 ההצלחה והאשר. — וההשתלמות? איזה שלמות בכשרון המעשה
 ובהשכלה? איזה גדולות עשתה היהדות כשדה המדעים והמצאות
 החכמה, וביחוד, איזה גדולות ונצורות עשתה היהדות, אם נציג
 אותה כשורה אתה עם המצויים, הצורים, היונים, הרומאים, האימלקים,
 הצרפתים, הבריטאנים והאשכנזים? ואף כי שדדנו מכל דבר הנוגע
 ללאומיותנו, בכל זאת כעם נחשכנו בעיניהם, וירתקו אותנו אל חבל
 מולדתנו שלשלת כל אסון ופגע, למען יוכלו למפול עלינו עונות
 וחטאים חטאת לאומים! — והתורה? הלא היא בראש,
 אשמה בכל אלה! עיי התקים המבדילים אותנו מכל העמים, למצער,
 תעורר חשד בלבות שכנינו ותפיה מודן ושנאה כבושה עלינו; — היא
 תכניע את רוחנו לשאת ולסכול כמנוחה כל עמל ותלאה, ולכן היינו סהי
 ומאום גם שחוק לרבים; היא תאסור עלינו ההתחרות ביצרי מעללי איש
 ומלאכת מחשבת; — עיי עיקרי האמונה והדת תמנע אותנו מהעמיק
 דבר בעיון ובחקירה הפשית; ומפני ההכבד אשר תבדילנו, לא נראה
 שכר מוב בעמלנו, ולא נשבע פרי הלולים מעין הדעת, ועל שדה
 חכמת היהודים עלו כלו קמשונים, — והכמת הדת בעצמה? היא תכלבל
 את המוח ותעורר את הרוח להעמיק חקר בדברים אשר אין להם שחר,
 ולמצוא חפץ בענינים קמני ערך, עד כי לא נוכל עוד להנות דעה בהניון
 ישר; ונפלאת היא בעיני תמיד עליך, ידידי, עליך, אשר חוננת בטוב
 טעם ודעת, ולבך נמשך אחרי כל נועם ויפי, איש כסוך, אשר
 מעמת מצוף דבש הניוני ווירנילי, טאססא, ושאקספער, באת עד
 חקר מעלת רוח לייבנין וקאנט והחלמות דעותיהם ביסוד מוסד, איככה
 תוכל אתה, למצוא חפץ בדברים המפלים, אשר בכתבי הקדש וספרי
 התלמוד

התלמוד, אשר תוכן עניניהם לא יתאים עם השכל הישר והכריא. — ואיזה פעולה תפעל התורה על הלב וההיים? יראה ורעד כל היום בלב היהודי, פן לא מלא דבר שהוא מקטני ערך כדת התורה, עד כי הלב ימוג, ידל וייבש. היא תורה לנו לעבוד את ה' מיראה, ליחס כל דבר, אף הקטן שבקטנים בהיי אדמתנו, רק לה' לבדו; והחיים בעצמם, על פיה, המה היי נזירים תמידיים, היי תפלה ועבודת אלקים — וכבוד והדר ישוו להיהודי אשר יסוג אחור משאון התבל ודעת דרכיה לא יחפוץ, — אף כי היא תכלכלהו לחם — והוא יבלה ימיו ושנותיו בצום ותפלה, וקריאת ספרים חסרי טעם ושום שכל. — שים נא לבך ידידי על הספר הנקוב בשמו, אורח היים אשר נתן לנו למורה דרך, המכלכל בקרבו כל חובות היהדות, ומה יורה לנו? רק הלכות תפלה, דברי הצומות והחנים? ! האם נמצא בו אף מלה אחת על דבר החובות וצרכי החיים בפועל? — בימינו אלה כמעט נמנע הדבר למלאות את כל המצות והחוקים, אשר בלי תפונה חוקקו ונתנו בעד עת אחרת. מה כבדו ההבדלות וההגבלות על דרכינו ומסעינו, מה רבו אבני הנגף וצורי ממשל עזי הדת, בכואנו בקשרי המשא ומתן עם אינם יהודים, ומה עצמו המניעות בגללה בכשרון המעשה! אמנם הלילה לך בתשובתך להזכיר לפני השתדלות העת החדשה, אשר תתחרה לתקן (רעפֿאָרמירען) ולהיטיב כל דבר ברוחה, ואשר תכרית מעט מעט כל סרח העודף, ותסיר כל דבר, אשר לא יתאים עם מושג תעודת האדם ועם דרישות הזמן. — האם לא תחשב זאת לצעד מחוץ ליהדות? ולמה לא נכוונ אנחנו בעצמנו את המושגים האלה בסדר ומשמר, מהשען על הדברים הסותרים את עצמם, ואשר סוף סוף ישארו כגולמים, אשר כל איש הישר בעיניו יעשה בהם; אבל לזאת יחסרו לנו האחדות, בתי פקידות ואנשי שם שנשמך עליהם, וההשתדלות הזאת תשאיר בין כה רק ברשות יחידים בודדים במועדם; — דעות מדעות שונות שוררות בין הרבנים והמטיפים; כעת אשר אחדים מהם ממעם ההשכלה סותרים את בנין האמונה והדת ועוקרים כמה חוקים משרשם, יהזיקו אחרים עד למאד במעוז הדת ויבצרו את הבנין הנוטה לנפול, עד כי נכונים המה להקבר תחת משואות מפלתו. בעיני ראיתי זה לא כביר רב אחד צעיר לימים, אשר גם על מסעיו, מיראה ופחד פן יתגאל במאכלים לא כשרים, הסתפק במזון דל ורזה; בכל פעם אשר בקרוהו, מצאו אותו יושב והונה תמיד בספרי התלמוד הגדולים, הרב הזה יריד בשיחו, ונפשו תאכל על אחדים מכני עדתו, כי כה התמכרו לההשכלה החדשה, עד כי בימי מועד ושבת לא יסגרו את בתי מסחרם. — מה תהי אחריתנו

נפתלי

נפתלי אהובי ? . אנכי עומד על הפרק לקחת לי אשה ; אך ה' יודע , אימה חשכה נופלת עלי , בחשבי , כי אולי יהיה מוטל עלי למלאות חובות אב לבנים . — סלח לי , ידידי ואהובי , כי לא שמתי מעצור לרוחי ולבי ערום נגדך , להגיד לך את כל מערכי לבי , מבלי העלם דבר , אף כי ידעתי , כי עליך להוקיר ולכבד את הדברים אשר אשים בהם דופי , ומחוייב הנך לכבדם מטעם משמרת כהונתך בתור רב כישוראל ; אולם לבי סמוך ובטוח על גודל אהבתנו משנות נעורינו , כי בכתבך אלי את תשובתך על מכתבי זה , תשכח את מצבך הנוכחי , כי את אשר יורה מצב כזה יודע אנכי די והותר . —
 חיה בטוב .

רעך בנימין

המכתב השני

אל יחשוב לבך עלי, בנימון יקירי, בכואי להשיב לך מענה חיש מהר אדרי קבלי מכתבך, כי לא חקרתי ודרשתי היטב על אדות הענין הנכבד שעליו להשיב דבר. — הלא ידעת, כי הענינים האלה עוד בימי נעורי לקחו לבבי וכל מעוני שמתי בהם; גדלתי בבית הורים נאורים מחזיקים כמעוז דת קדשנו ועוד בשחר מל ילדותי הוד קול ספרי התנ"ך ודבריהם, החוצכים להבות אש-דת, שמעה אזני ואקשיב רב קשב, והמה תוליוני הביאוני, עת נמלז כשרונותי, ולבי ראה חכמה ודעת, אל חדרי התלמוד ונושאי כליו; הן ידעת גם ידעת, כי לא מסכות ומקרים היצונים עוררוני לבחור במשרת הרבנות ולכהן בה, רק תפץ פנימי ומטרה בחיים. — ואי לואת אתפלא ביותר עליך כי תפחד פן אעשה חונף חלילה בגלל המשרה אשר על שכמי, אפי חרה עליך ולא יכולתי סלוח לך, לולא היות ידידי ורעי, ולולא חיותי אוהבך הנאמן. אמנם זאת היא קללת הזמן הרובצת בעת הנוכחית על מפעלות בעלי-ה-משרה להפריע אותם מצאת לאור עולם. — הדבר שעליו להיות טובה כל לית, נהיה רק קנין בעלי המצב והמשרה, וסדרי החיים הדרושים להיות מרוצים לכל, יאמרו עליהם שהמה ענין ותפץ מפלגת אנשים מיוחדים, ומלתם תמיד על לשונם: אמנם כן, זה הגבר, עליו לעשות ככה, עליו להטיף מלים בסננון כזה, יען וכיען כי כה ידרוש מצבו — ועל פת לחם יכונן הגיוני רוחי. אהה לשפלות העת האבלה והכוזבה!! כי תשים משמרה לסדר היום, אשר איש באנשים יוכל למכור את בכורתו בעד נזיר ערשים, והלך נפשו בעד פתותי לחם, אף תסלח לכל פעולה, אף אם לא תאות לאדם המעלה, אם אך תהיה את בעליה לתת לו לחם, לחם לאכול! או אולי תשמח, ידידי בנימין, ואלפי אנשים שמחשבותיהם כמחשבותיך, בזאת, כי כל אלה מצאו עמדתם רק בקרב חוג מפלגת בעלי משרה, וכי יש תקוה — לא נפלאות היא ולא רחוקה — כי עוד מעט יגרשו גם משם, ותכנית ההיים, שאדניה תמבער על מוסדות האשר וההשתלמות, המרחפת בין השמים והארץ, תוכל ותחל להשען רק על עצמה. — אבל סלח לי יקירי, כי היטב חרה לי על זה, גם תפץ אני לשכוח כי פיד הוא המדובר אלי דבר עצב מעלה אף — והנני לנשת לענות לך על מכתבך אלי, ולא נדרש לי, לבל יחרה אפך בי, להבטיחך עוד הפעם, כי לא אכריע את הכף במאומה מטעם מצבי והמשרה השומה עלי. —

אתה תמוד את היהדות לפי יסודת עודת האדם, וזאת

היא

היא לדעתך, אשר והשתלמות. — אמנם גם ממני לא נכצרה השאלה: האם כה ברור הדבר, כי האשר וההשתלמות? המה כאמת תכלית תעודת האדם? אוכל לשאול: על איזה יסוד המבוען אדני החשקפה הזאת? אוכל לשאול: מה תשיב לקל הדעת, לכן בליעל, אשר השכרות, תענוג בן-רנע וספות הרוה את הצמאה, חשוכים בעיניהם יותר מאשר הזמני והנצחי? אשאל: אם כל אחד לפי מעלת רוחו וחפצו יכונן את מדת אָשרו? כי האשר הנפן לו, מונבל במדה היצונית, הלא יחדל מהיות אשר. — וההשתלמות? שלמות הרוח? רק מעט מן המעט ישיגו אותה, מעט מזער יוכלו להגיע אליה! את האמת בעצמה — אלפי חוקרים ישיגו ויכנו אותה באלפי מושגים שונים! וההתרשלות בה לחמא ועון יקשב, רק בעד נפש המתרשל, ועליו לתת דין וחשבון רק לעצמו לכד, כי למי זה עלי לתת דין וחשבון, אם יסוד הרחבת האשר וההשתלמות של אחרים, יִדְרֵשׁ לי רק בתור אמצעי בעבור האשר וההשתלמות של עצמי ובשרי — ומזאת — הלא אוכל להשימי ידי? ובאחרונה אשאל: איה ישאר מספר האמללים והכלתי מושלמים אשר מתיין להיהדות המה? אך לא אחפוץ לשאול בזאת, נניח את קנה המדה על מקומו, ונכיר ראשונה היטב את הדבר שנחפוץ למוד: את היהדות לפי מנת-גורלה ותורתה, אולי בדרך הזה יצלה לנו לשנות את הקר לכבנו ודעותינו עיד תעודת האדם; ואז אולי נוכל לקבל קנה מדה אחר, למוד בו את מציאות העמים ואת אשר עליהם להיות; אבל את ההכרה הזאת עלינו ללמוד מן המקור שהיהדות בעצמה פתחה לנו, וממקור מהצבתה נשאב ידיעות נאמנות ובטוחות, ממקור התורה, שארית מחמדינו ואָשרנו בתבל, ממנו נלמוד לדעת גם את מנת גורלה, כי אמנם היהדות היא חזיון התולדה (געשיכטליכע ערשיינונג), וספר התורה הוא עמוד הזכרון האחד והיחיד שעליו חרותים דברי הימים אשר לעם ישרון בהליכות עולם וכתוב עמים במשך זמן רב, — ואיך? אם אצל ערישת העם הזה לכדו, אין זולתו, קולות בהדר גשמעו על דבר תעודת לאומיותו, שלמענה ואליה בא בתבל, להציב לו יד ושם בתולדות בני אדם, לדעת מהם את ערכו ומנת גורלו, האם לא נכרה אֶזן להקשיב רב קשב מה הוא לו, ולהוקיר את מנת גורלו זאת, ובלעדי זאת, היא המקור הנאמן האחד לתורה ולמצוה שבכתב ושבעל פה — לכן הבה נגש אל ספר התורה. — אבל במרם נפתחזו נתכונן מראש איך נחפוץ לקרוא בו, לא לשם חקירות השפה והלשון (פֶּהִילֶאָלֶאָגִישֶׁע) וחידות מני קדם (אנטיקווארישע), לא למען מצוא משען ומשענה להשערות (היפּאָטְהֶזֶען) עיד תכונת הכריאה לפני המבל

המבול (אנמעדוליפיאנישע) ויצירת פני האדמה (געאָגנאָסמישע) ולא למען הוציא ממנה תעלומות חכמה למעלה מן המבוע וסודות הבריאה — רק נקרא אותה כיהודים, הלא הוא, כספר הנִתֵּן לֵנו מאת ה', להכיר על ידו את עצמנו: 'מה אנו עלי אדמות, ומה לנו פה', נקרא אותו לשם תורה ודעת דרכיה ומצותיה, מוסר ויראת שדי בעולם ה' וחובות האנושיות ומקור חיים בנפשנו פנימה — אמנם, הפצים אנתנו לדעת ולהכיר את היהדות, לכן עלינו לצייר בנפשנו, כי בה נהגה תמיד והיא כל מעינינו מלה, ונשאל: באיזה תכונה יהיו האנשים אשר יבינו חין ערך הספר הזה ויכירו אותו בתור מקור חיים וכללי הקיום הנתנים בהתגלות מאת ה', כמו כן עלינו להכיר ולהוקיר את ערך המצות בתור יהודים, הלא הוא, להבין היקף ותכן מעלתן על פי התורה הכתובה והמסורה: אבל את הכל מנקודת ההשקפה, כי מטרת כל אלה לעשותה לתורת חיים, ורק אז כאשר תכיר את היהדות מעצמות תכונתה, תכונתה היטב, כאשר היא בעצמה תורך לדעת, ואז רק אז, אם תמצא כי לא תחזיק מעמד ומצב וכי משחתה בה מום בה — אם תרצה, תוכל להשליך נעל עליה ולכמלה כחרש הנשבר. — גם עלינו לקרוא אותה בשפת עבר, והוא לפי רוח השפה הזאת. היא תציג לפנינו ענינים נעלים במלים מועטות. על ידי חין ערך שרשי מלותיה תצייר לפנינו במלה — את הענין, ובנשוא המאמר את הנושא. תתאים משפט עם משפט בהגיון נעלה, ובאופן כזה תעורר את הנפש כמו באותיות מחכימות (וימבאָלשריפֿט) ותכשיר את בינת אדם, עד כי השאר תבין מאליה. — בעין פקוחה, באזן קשבת ובגפוש מתרגשת ומתפעלת עלינו לקרוא את הכתוב בה: ולצייר ברעיונונו, כאלו לא ספר לנו ממנה מאומה, כאלו עלינו לברוא בריאה חדשה בהגיוני לבבנו, בשמענו את רעיוני המדבר אלינו, הלך והגות בדבריו — ולולי זאת, נאבד את המובן והרעיון האצור בו. — כמו כן בהקנת המצות, אשר תכונן בעד הדברים הנודעים לנו, סדר ומשמר, או תצוה עלינו איזה פעולה לשום אות וזכרון. שם, עלינו לבקר ולדרוש אהרי יחס הדבר אל תעודתו, ופה — את הרעיון האצור בפעולה כזאת, בשימונו לב על הקונה ויחס ההתקשרות בין הדברים. — אנכי מראה לך בקצור את הדרך אשר הלכתי אני, ואתן לך כזה רק תוצאות (רעזולטאטע) וגם אלה לעת עתה רק בציורים כלליים, אהרי כן, אם תחפוץ, אבאר הכל בארוכה, בשמה נכונה ובחקירה נאמנה. — עתה הבה נקרא — אבל עליך לשכוח את האי-נעימות, אשר היה לך כגלל הקריאה והלמוד בה בילדותך. שָׁכַח נא את דברי

דברי התפל והשמנה נגד הכתבי קדש, אשר מאיזה צד, מצאו להם
מסלות בלבך; הבה נקרא, כאלו עוד לא קראנו אותה מעודנו, וכאלו
לא שמענו מעולם על אדותה מאומה. נעיר בנפשנו את שאלות החיים הכי
נכבדות: "מה היא התבל?", "בי, ומסביב לי? בי? מה אני? ומה
אני לה? מה אני, ומה לי בתור איש ישראל? ברוח שואל כענין
כזה, הבה נקרא, ואת התשובה נקשיב כיהודים כפי קדוש ישראל,
אשר לו נגלו כל תעלומות, ולאלהים פתרונים.

חיה במוכ.

המכתב השלישי

נתתי לך ארוכת זמן, עד כתבי לך המכתב הזה, למען תמצאנה שאלות החיים הנכבדות הערוכות בשולי המכתב העבר מסלות בלבך, ואולי לקחת אתה לדרך בהגויגך כם, את ספר החיים בידך. — הכה נפתחנו ונקראנו יחד. אמנם, בנימין ידידי, הלא להכיר מה הוא ישראל הפצנו? ללמוד ולדעת את ערך השם הזה אשר בו נתימר מלדה ומבטן; מה אנו נושאי השם הזה, ומה לנו להיות על פיהו; אבל ישראל הוא הזיון התולדה (געשיכטליכע ערשיינונג) בכתוב עמים, — לכן תצא לנו השאלה: מה היא הוראת תולדות בני אדם (געשיכטע)? — אולם תולדות האדם, על איזה אופן שנסביר אותה, היא הדרך והמסלול אשר ממנה או על ידה נוציא לאור את תעודת האדם בכללות האנושית; — ואם כן תצא לנו השאלה: מה הוא האדם ומה עליו להיות? אבל האדם איננו בודד כמועדו, הוא יצור בין יתר היצורים, נפעל מהם ופועל עליהם ועל ידם, ואם כן: מה היא התכל? אבל ישראל, תולדות בני אדם, אנושית, תכל, הלא עלינו להשיג כי מיד ה' המה, כפעולה היוצאת מן ת האומן, ולמראה עינינו רק בתם התגלות ה'. — במסלה הזאת תוכל אותנו גם התורה, היא תנהגנו אל הכרת ערך ישראל וחובותיו, עי דעת ה', דעת התכל, דעת תעודת האדם ודעת תולדתו, גלכה נא בדרך התורה. —

(א) כאשר נתבונן על פני השמים והארץ, התורה קוראת אלינו ואומרת: מן השמים לארץ ומהארץ עד לשמים, כל אשר תכיר ותדע בהיותך בתבל ארצה, בתחלת היותו: בראשית ברא אלקים! בראשיתו ה' הפועל בתור בורא! — בהכיטך השמימה ובראותך הליכות עולם למו בשלות השקט, סדר ומשטר, המכלכלים בקרבם את האור והחום וכל תנאי החיים אשר לארצנו, נושאי התכל ומלואה, הנך רואה אותם עם אלפי אלפים צבא הכוכבים עולמות אין מספר, או באור נונה כדור השמש שואף זורח כמרחביה, או עיניך תהוינה את הארץ, כדור סובב סובב במרוצה נפלאה אורח מסלולה ותקופתה על קצותיה; עם כל המון החליפות והתמורות החוזרות חלילה בהויה והפסד, פריחה ובליה, חיים ומות; וכי ההפסד, הבליה, הקות וההשחתה המה פועלי התמורה של המציאות והתקומה לחיים חדשים; הנך רואה את הארץ עם אלפי אלפים מינים ממינים שונים, אבנים, צמחים, בעלי חיים, אשר את כלם תוציא לאור עולם, תכלכלם

תנטלם

(א) בראשית א' א'.

תגמלם ותנשאם ותאספם עוֹד הפעם אל חיקה ; — בראותך את האור ; את ציר השמים על הארץ, המעורר והמושך את הכל לחיים ויעתיקהו מן החיים והלאה ; אשר על ידו נשקוף ונתבונן על כל המציאות כלה , וכל הנמצאים עומי אור שונים ונפרדים למראה עינים בשלל צבעיהם ; או את אויר הרקיע המקיף את מלוא רוחב כדור הארץ , אשר יקבל אל תוכו את קרן האור ויכוֹנן אותה להשתמש בה לצרכי התבל ; בו עבים יהלכו לשתות ולהשקות את האדמה, את עשב הארץ, את הבעלי חיים ואת האדם לשבור צמאם ; — הנך רואה את הים הגדול אשר בזרועותיו וכשאון דכיו יחבק עפרות תבל ; או מעיני מים , אשר יזלו ויזרמו ממעיפי סלעים ויהפכו לנהלים, לאנמים ונהרות ; אם תשבע רצון ותשמח על פני האדמה , אשר רגליך עומדות הנה עליה בהשקט ובמחה, ותשאך ותמכול אותך וכל אשר לך ; תשמח על נאות דשא , שדה וצר נרחב , עצי פרי ובעלי חיים שונים למיניהם , ואלה אשר ירמשו וירחשו במים ובאוויר השמים , יפרו וירבו עמך על פני הארץ ; עיניך הרואות את השמש את הירח, את הכוכבים, אשר ממעל לך : הכזה יקבעו לך את מועדי היום, החדש והשנה, ועל ידם בינה לעתים לקצוב לך עת לכל הפי'ן : עת להיות ער ועת לישן, עת לעלות ועת לרדת , עת לפרוח ועת לנבול על פני הארץ ; — אכן יש ה' , אל שדי בורא הכל , תקרא לך התורה , במאמר אדון עולם נברא הכל , מעשי ידיו שמים וארץ. לו האור האויר, הים והיבשה , לו הצמחים, הדגים העופות , התולעת והבהמה, פעולתו : השמש הירח והכוכבים ; הוא אמר — וי'הי' ! — אם תתבונן על כל אישי ופרטי יצורי התבל , משכולת הקש עד כדור השמש כל אחד לבדו מיועד לתעודה מיוחדת , כל אחד נעשה מחומר וצורה , ערוכה ושמורה לתכליתו ולמטרתו , והן הן גבורותיו וחכמתו לכונן וליעד כל דבר לפי תכונתו המיוחדת לו (*). היא קראה להאור : לממשלת היום ! להחשך : לממשלת הלילה ! לאויר הרקיע : הוה שמים על הארץ : למקוה המים : ימים ליבשה : ארץ מחוללת כל ! לצבא כוכבים : היו למעריכי העתים ! היא יעדה ושקלה כפלא בעד תעודת כל יציר נברא , חומר , צורה , כח ומדה , היא אמרה : ויהי כן ! וכן היה כמו שהוא , — קטן וגדול במציאותם במאמר ה' , בדבר ה' נועדו , באצבע אלקים נוצרו . — כל הכחות אשר הנך רואה פועלים בכל אחד, וכל החקים אשר על פיהם יפעלו , כל אשר תחזה , על כל אשר תתפלא למראה עיניך ; מהבח והחוק אשר על ידם תפול האבן למטה , אשר על ידם

גרגיר

(* ילקט כראשית מ' .

גרנר הזרע יתפתח ויגדל, עד הכח והחוק אשר על פיהם הכוכבים ירוצו במסלותם בסדר ומשמר, ורוחך יתנשא על, הכל מה' המה — הוא השליט והמשביר לכל כח, ובכל חוק וחוק דבר ה' בכל ימשול. — הביטת וראה המחנה הכבד של היצורים האלה, אשר כל אחד שונה ונבדל בצורתו, תכליתו ותעודתו, ובכל זאת מקושרים וצמודים יחד אל מערכת האחדות ושלוט הכללי, כל אחד ואחד על מקומו ועתו יפעל על פי מדת החומרים הקצובה לו; אין גם אחד נצב כצד לרעהו, ונהפוך הוא, כל אחד ישא את הכל והכל ישא את האחד; ומי הוא זה אשר יעשה שלום בין החומרים והכחות המתנגדים זה לזה ויחברם וכוללם יחד? ויבדל אלהים בין האור ובין החשך! — הכורא היחיד הוא המתוך העומד בין האור ובין החשך בין החיים ובין המות. וכמו אהבת ה' תתן ביד רחבה, חומר וכח לפעולה שלמה, כן תראה מדת צדקתו באצבע אלקים גבול, תכלית ומדה — עושה שלום שמו! — וכל אשר ברא, יצר ותקן, ויברך אלהים! כברכת הקיום וההתפתחות בכך את הכל; — לא לבד, כי על ידו נעשה הכל, כי גם כל דבר על ידו הוה ונמצא! — ברכתו, כל ציין ופרה, ברכתו כל זרע וכל פרי, ברכתו העולל והיונק, אשר תחבקו ללבך באהבה רבה — והוא, אשר ברא ויצר, ערך וברך אותם (ב' ג' פ' ש'). (ב) הוא טמיר ונעלם כמו הנפש בתוך הגויה, הוא אל מסתתר, כמו הנפש, בחביון בריאותו ופועל ומכלכל ומפתח הלאה והלאה עין לא ראתהו. — את פעולותיו הנך רואה, על יצוריו הנך משתומם, את חוקיו תחקור, בברכתו הנך שמח, אבל אותו — את הכורא, את היוצר, את המעריך, המברך את העולם — אותו לא תראה לעולם! לכן, בעת הנך רואה ומשתומם, צופה ומביט, שמח ומתענג — עליך לכרוע ברך ולהתפלל לאל היחיד והמיוחד, אשר ברא, יצר, ערך ובכך, הבת נודל לו ותן כבוד לשמו, כי הוא כל יכול, כליל החכמה, אל צדיק ואב הרחמן. —

(ג) הבו לה' בני אלים,

הבו לה' כבוד ועז!

הבו לה' כבוד שמו,

השתחוו לה' בהדרת קדש

קול ה' על המים,

אל

(ב) שמות ל"א י"ו, ילקוט תהלים תתנ"ז. (ג) תהלים כ"ט:

אל הכבוד הרעים ,
 ה' על מים רבים .
 קול ה' בכח ,
 קול ה' בהדר ,
 קול ה' שובר ארזים ,
 וישבר ה' את ארזי הלבנון ,
 וירקידם כמו ענף ,
 לבנון ושריון כמו בן ראמים .
 קול ה' הוצב להבות אש ,
 קול ה' יחיל מדבר ,
 יחיל ה' מדבר קדש !
 קול ה' יחולל אילות .
 ויחשוף יערות ,
 ובהיכלו —
 כלו אומר :
 כבוד ! —

— — —

(ד) אף לזאת יחרד לבי ויתר ממקומו ,
 שמעו שמוע ברנזו קולו והנה מפיו — יצא !
 תחת כל השמים ישרהו ,
 ואורו על כנפות הארץ .
 אחריו ישאג קול —
 ירעם בקול נאונו —
 ולא יעקבם — כי ישמע קולו .
 ירעם אל בקולו נפלאות —
 עושה גדולות ולא נדע ,
 כי לשלג יאמר : "הוא ארץ ! וגשם מטר , וגשם
 סמרות עזו
 ביד כל אדם יחתום ,

לדעת

(ד) איוב ל"ו .

לדעת כל אנשי מעשהו. —

ותבוא היה כמו ארב —

ובמעונותיה תשכון :

מן החדר תבוא סופה ,

וממזרים קרה ,

מנשמת אל — יתן קרח ,

ורוחב מים — במוצק .

אף ברי ימריה עב, יפיין ענן אורו ,

והוא ! מסכות מתהפך ! בתחבולותיו, לפעלם .

כל אשר יצום , על פני תכל ארצה ,

אם לשכט , אם לארצו , אם לחסד — ימצאהו! —

לכן , הוא הוא הכורא ! כורא הכל כאשר לכל . כל אשר הנך
מכיר , רואה ויודע , המה יצוריו , התגלות ה' המיוחד ! הכל
ממנו והוא המושל בכל ! הכל נעשה על ידו , על ידו הנם היום , על
ידו הנם פועלים! —

והתבל הזאת מה היא ? על אדמת קדש תצדענה רגלינו , בנימין
יקירי , — בעולם ה' חיים אנחנו , — כל אשר מסביב לנו יציר
שדי — ועבד ה' . כל כח : ציר עליון ; כל חומר : מדה נתונה לו
מה' לפעול ולעשות עליו , בתוכו ועל ידו , לפי חוקי ה' ; — הכל
עבדי ה' ! כל אחד על מקומו , בזמנו , במדה ובקצב ובכחות ואמצעים
הנתונים בידו למלא דבר ה' , לשכלל את העולם בנין שלם , —
עבדי ה' כלמו!

(ה) עומה אור כשלמה , נוטה שמים כיריעה ,

המקרה במים עליותיו , השם עכים רכובו ,

המהלך על כנפי רוח , —

עושה מלאכיו רוחות ,

משרתיו אש לוהט .

עבדים המה : הסער , הברק , הגשם , השלג , עבד ה' :
התולעת הווחלת תחת רגליך , שכולת הקנה העומד על יד הדרך ,
הרעם אשר ירעם בשמים בעזו קולו , ורוח היום אשר ישב כאפך
למשיכת נפש — הכל עבדים המה! —

כי

(ה) תהלים ק"ד ב'—ד' .

(ו) כי כאשר ירד הנשם והשלג מן השמים ,
 ושמה לא ישוב , כי אם הרוה את הארץ ,
 והולידה והצמיחה ,
 ונתן זרע לזרע ולחם לאכל ;
 כן יהיה דברי אשר יצא מפי ,
 לא ישוב אלי ריקם :
 כי אם עשה את אשר חפצתי
 והצליח אשר שלחתיו .

הכל עבדים סביב כס יה! הנך רואה אמרו חכמינו ז"ל
 (ז) בעשרה מאמרות נברא העולם והלא במאמר אחד יכול
 להקראות , הלא במאמר אחד יכול ה' לברוא את הכל וכל
 נמצא לבדו , אך לו היתה כזאת , כי אז היינו חושבים כי הכל
 בכלל , וכל עצם לבדו במציאותו , בכחו ובפעולותיו תלוי ישר
 במאמר ה' , כי הכל נשא מה' לבדו ולא אחד נושא ונשוא
 מזולתו, — אלא בעשרה מאמרות של התפתחות קרא ה'
 את הבריאה אל המציאות , הוא ברא את המון הכחות ויצו כי יחדרו
 איש ברעהו ויפעלו יחד לפי דברו ורצונו — ואז הבדילם ויפרידם
 ויקבע אותם כל אחד על משמרתו באופן כזה , כי כל אחד ישא
 את רעהו ואין גם אחד אשר יכלכל בקרבו מאז את תנאי המציאות
 והפעולה לו לבדו , רק עליו לקבלם מרעהו יציר כמוהו בעבור
 האציל עוד הפעם מכחו וחילו תנאי החיים והפעולה לעמיתו ,
 למען כל אחד ואחד מהנמצאים במדת כחותיו , יביא תמיד אם רב או
 מעט תועלת הדרושה להחזיק את הכלל , וכאשר יאבד וישחית
 יציר נברא איזה דבר בבריאה , ישדד ויאבד כזה תנאי חיי-עצמותו
 (להפרע מהרשעים שמאבדים את העולם שנברא בעשרה מאמרות) . —
 כן גם המים אחרי אשר ימלאו תעודתם לרדת עמוק בבטן האדמה
 ישובו על פיהו ויקוו לבדם בעבים וכים ; כן גם האור אחרי אשר
 יחדור באדמה והוליד את הצמחים , תולדות האור , יתקשר אל השמש ,
 הירח והכוכבים , כן גם הזרע , אחרי אשר האדמה הולידה והצמיחה ,
 נלקח ממנה ונתן לה בתכנית פרי , עושה פרי , למען גם האדמה מאז והלאה
 תאליץ לקחת , למען תת אחרי כן את יכולה — ואם כן קשר
 אהבה רבה יאחד ויחבר את כל היקום לקבל ולתת , אין נמצא

אשר

(ו) ישניה נ"ה י"א . (ז) אבות פ"ה א' .

אשר יהיה ויהיה רק למענו ולבדו, כלם כאחד יפעלו איש ביעהו
על ידו ולמענו, הפרט בעד הכלל והכלל בעביר הפרט; אין גם
אחד אשר יהזיק הכח והאמצעי רק לו לבדו, רק יקבלם למען
תת; יתן ויקבל בנתינתו שלמות תעודת מציאותו:

(ח) יהי - הוא האהבה, אומרים חכמינו ז"ל, אהבה נושאת
ונשואה, היא תכנית חבריאה, אהבה! יביע לך כל היקום. -

(ה) ביר מ' י"ב.

המכתב הרביעי

(א) האדום, — מה הוא האדם בעולם המלא כבוד ה' ? בין המוני המונים יצורי שדי ? בתוך מקהלת (קאהר) עבדי ה' ? לו גם החרישה תורתנו ממנו, האם לא יגיד לך מראה פני הבריאה קלה, האם לא מבשרך תחוה, האם לא כל עצמותך תאמרנה, כי גם האדם יציר שדי, עבד ה' הגהו? כל אברי וחלקי נופך יענו ויאמרו, כי מיד ה' נעשו, הוא כוננם אף יצרם, מידו הכח למו; — רוחך — עולם הכחות, הכל כאשר לכל יציר עליון, עצמותך — זיק אלוה, הבלתי נראה כמוהו, פועל ועושה בעולם הקטן, עולם ה', אשר לו הרוח, הגו והכח ולהשתמש בהם בתכל הארצי, לרכוש אותה לו בתור אמצעי לתועלתו, והוא בעצמו חלק אלוה ממעל. — הפר והוקיר את ערכך בתור יציר שדי, ובהתבוננך על מראה השמים והארץ, על מראה מקהלת עבדי ה' תקרא ברגשי קדש, כי שם תעודתך הנכבד הוא „עבד ה'!“ אם הכל, כקטן כגדול, כה ה' שלוח ממעל, חמוש באמצעים הדרושים, במקום הראוי וכחונן קבוע לפעול ולעשות על פי חוקי ה', — לקחת רק למען תת — האם יוכל האדם לבדו להיות נבדל ויוצא מחוג החיים הזה? האם נולד האדם רק לקחת — להתענג או להתענות — מבלי לפעול? מבלי למלאות קלל איזה מקום? רק לבלוע אל קרבו ולהתם את הכל? הכל, התבל ועבדי ה' אשר בה, והאדם יעבוד רק את עצמו? את עצמו? לא! הכרת עצמותך תגיד לך, והתורה אומרת „בצלם אלקים עשה את האדם!“ בצלם אלקים יהיה האדם! יותר מכלם ובעד כלם. רק על ידי מפעליך תכיר את ה' באהבה ובצדק; ורק לפעול בצדק ואהבה הנך קרוא הלוט; לא רק להתענג ולסבול, — הכל, כל אשר לך: רוח, גוף, אנשים, נכסים, ברואים וכל כשרון וכל כח, המה האמצעים לפעול ולעבוד, לעבדה ולשמרה!“ אך אהבה אך צדק! לא לך נתנה הארץ למנה, רק הנך נתון אל האדמה לעבדה ולהוקירה כאדמת קדש, תבל ה', וכל אחד מיצוריה כיציר שדי, כאחיק, לאהוב ולכבד אותו ולהביאו לתכליתו ומטרתו לפי רצון ה', — למטרה הזאת תשיג רוחך תמונת כל יציר נברא. מיתרי לבבך יתרגשו ויתפעלו בקרבך לקול זעקת שבר בין יצורי הבריאה ולקול מצהלות היצור בשמחתו; — לזאת, תשמח בציון ופרה ותאכל עם שושנה נובלת. — תחת החוק הכללי, ועלת העלות אשר כל הכחות בלי הכרה ורצון מחויבים להפגע תחתיו, עליך להפגע גם אתה תחתיו, אך „בדעת ובבחירה חפשית.“ — „בדעת ובבחירה

הפשית

(א) כראשית אי כ"ו גם כ"י

חפשית! זה הוא שם תעודת האדם הנכבדה, זה הוא יתרון האדם. —
 (ב) כל הכחות עומדים ומשרתים לפני כס יה מצב תעודתם ופניהם
 מכוסים, מבלי יראו ויבינו מטרת מלאכותם, אבל ירגישו ויחושו
 הכח והעצמה לפעול ולעבוד, אף יפעלו כפי תעודתם! ואתה בן-אדם!
 פניך גלויים במחצה, כמעט במחצה גלוי וידוע לך מצבך. אתה תוכל
 להשיג את עצמותך, כי הנך יציר שדי, תוכל להתקדש בתור עבד
 ה', — תוכל להשיג ולהבין את שליחותך, גם כרה לך און לשמוע
 ולהבין כל זאת; — הנך רואה את עצמך מוכתר ומוקף מעבדי ה' פועלים
 ועובדים, תרגיש ותחוש בקרבך הכח לפעול ולעשות, ואיככה לא תאבה
 לפצוח ברנה בקרב מקהלת עבדי ה' ולקרוא בכח: „נעשה ונשמע!“
 חפץ אני לפעול ולעשות, ובעשותי להבין ולהשכיל את רעיון המלאכות
 והתעודה! וכל אלה בדעת וכבחיירה חפשית, לכן הנך העבד
 הראשון, הבכור במקהלת עבדי ה'! — לא זאת היא תעודתנו
 ותכלית כבודנו, בנימין אתוכי, להעריך את עצמנו ע"פ הדברים הנקנים
 לנו, לא לפי גודל אוצרותינו החיצוניים והפנימיים אשר נצבור, לא לפי
 רוב הטובה אשר אספנו בכתי אומם החיצוניים או הפנימיים, נמוד את
 חיינו, רק לפי מכסת הפעולות היוצאות מאתנו, לפי ערך ורבות
 התכונה, אשר על ידי הרכוש שרכשנו בכחנו ונכסינו החיצונים והפנימיים,
 מלאנו בזה רצון ה'. — וכל מתנת ה', כגדולה כקמנה להבין אותה
 ולהביאה לידי מעשה-אנוש לעבודת אלקים — על פיהם נמוד את
 עצמנו! ורק בתור השגת אמצעים אל פעולה תכליתית כזאת, ערך
 ההשתדלות לרכוש לנו הקנינים הפנימיים והחיצוניים. מכל כח הרוח היותר
 קל, מכל מיתר ועצב אשר ישרתו אותה עד כח ועוצם ידך אשר בו
 תשנה את הבריאה ותעבוד את התכל הארצי, וכל עצם הנכנס בהוג
 פעולותיך, כל אלה אמצעים שאולים לך, אשר באחרית הימים
 יהיו לעדים נאמנים בעדך או נגדך, אשר יעידו לפני כסיה אם
 השתמשת בהם כראוי או התרפית בהם והכאת על ידם ברכה או
 קללה. — ובאופן כזה הלא ישנה מדה היצונית לפעולת האדם, —
 והיא אם תתאים עם רצון ה'; — גם ישנה מדה פנימית לערך
 האדם, — לא כמות ושעור האמצעים השאולים לו, לא כמות ושעור
 הפעולה, רק מלא את רצון ה' לפי יחס האמצעים המהוננים לזה, ואם
 כן, אף אם כונתו רצויה בכ"ז והטא מטרתו כחיים, אם הפעולה כלתי
 רצויה; וגם עם פעולה קמנה נוכל לראות היים מאושרים, אם האמצעים
 לא יספיקו לעשות גדולות מאלה, לכן גם, האשר וההשתלמות,
 הכה

(ב) ילקום יתרו רע"ז.

המה רק שפע רב של קנינים היצונים ופנימים אשר השמוש בהם לפי רצון ה', ואך אז יתנו גודל לאדם ורוב כבודו. חכמינו ז"ל אומרים: (ג) המלאך הממונה על ההריון יקח את טפת הזרע ויביאנה לפני הקב"ה ושואל: טפה זו מה תהי עליה בחיים? החזק או הרפה? חכם או כסיל, עשיר או עני? אך אם צדיק או רשע, זאת לא ישאל, כי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים חוץ ממלואי חובת האדם לאלקיו כאמונה, בדברים הנתונים לו. ולמה לנו להעריך את חין ערך האדם על פי הקנינים, אשר כמעט אין היכולת בידו לרכוש אף כמעט, הלא טוב יותר להעריכהו לפי המעלה אשר מסר לו ה' בידו בשלמות! ורק היא לבדה (יראת שמים) תוכל להיות גודל האדם בתכלית שלמותו. תעודת האדם — במושג כזה, נקל לכל אחד להשיגה בכל עת ובכל זמן, בכל מדות הכחות והאמצעים ובכל המצבים. האיש אשר ימלא רצון ה', הכל יפה בעתו, עם מדת כהותיו והאמצעים הנתונים לו במצבו, ביצורים הנכנסים תחת חוג פעולותיו, לא עשה להם רעה, ורק התאמץ להביאם לתכליתם, הכל כאשר לכל כפי רצון ה', זה הגבר היה איש באנשים! הוא מלא בחיים חיתו את חוקי הצדק והאהבה פה בתבל! כל חייו, כל אשר לו, רעיוניו והרגשותיו, כל דבריו ופעולותיו, גם רכושו אשר רכש לו ותענוגיו אשר יתענג עליהם, כל אלה היו עבודת ה'! וחיים כאלה המה גבוהים ונעלים מעל כל שנוי ותמורה, ואם יהנה או יסבול, יתענג על רב טוב, או יציקהו המחסור, בכה יבכה דמעות יסורים של אהבה או של שמחה — אך האנושיות בעצמותה תשאיר בקרבו שלמה כמו כביכול ה' בלי שנוי, היא תביט בכל מתנה חדשה שתקבל או על נזק חדש שתסבול, כי כל אלה יקראוה מחדש לפתור את הלקח טוב בחיים. — ואם כן נכבד האדם גם בשכנו כבתי חומר עלי אדמות, ומציאותו בתבל מאד נעלה. — וכמו כל הכל-פה, שכולת ויתוש בְּיָוִם, הקטן שבקטנים, לא נברא לחנם, יען כל בריו וגם הקלה שבקלות אשר כלא נחשכה בעינינו, היא גם היא חוליה אחת משלשלת הבריאה, אשר לא לתהו בראה ועל ידי מציאותה תתן עז ועצמה להכמת ה' בבנין העולם השלם, כן כל הנאה, כל רעיון ופעולה הקל שבקלים, לא לחנם ולא לריק המה, והטובים שבהם יהשבו למעשה ועבודה אשר ימסרו ביד ה' לשכלל על ידם ולאדם אל בנין העולם בכללותו, — מלאת רצון ה' בקנין והנאה, בנפש הפצה, ברעיון, בדבור ובפעולה — זאת היא תכנית חיינו, — ועלינו לסור למשמעת הרצון הזה, כי רק זה הוא גודל האדם לבדו וערכו עליו, כי קול ה' המדבר ביתר היצורים

או

(ג) גדה ס"ז, ב.

או על ידם, ביחוסם אל האדם, קורא אליו, לקבל אותם ברצון הפשי להיות לו לכלי יוצר לפעולת חייו. — לך נא, בנימין אחי, ונסה את עצמך; נסה את עצמך במראה שבולת הדגן, בקול רעם בגלגל; ואם לא תבוש ולא תכלם, גם עם מרבית נכסוך הפנימים והחיצונים, אשר רכשת לך, נגד מעלת היצור נבוה ונשא מאד, כי במה נחשבת נגדם, ואם גם אז נפשך לא תעלה אבר עם כל כחותיך, עם כל חלקי המציאות שבך, להתרומם ולקנות לך דעת והכרה רמה כזאת; אז עליך להתאבל על תעתועי הזמן אשר הוליכוך שולל. —

(ד) ברכי נפשי את ה',

וכל קרבי את שם קדשו!

ברכי נפשי את ה',

ואל תשכחי כל גמוליו.

הסולח לכל עונכי,

הרופא לכל תחלואיכי,

הגואל משהת חייכי,

המעטרכי חסד ורחמים,

המשיביע בטוב עדיך.

תתחדש כנשר נעוריכי.

— — — — —

אנוש — כחציר ימיו,

כציץ השדה כן יציץ;

כי רוה עברה בו ואיננו,

ולא יכירנו עוד מקומו;

וחסד ה' מעולם ועד עולם,

על יראויו, וצדקתו לבני בנים;

לשומרי בריתו,

ולזוכרי פקודיו לעשותם.

ה' בשמים הכין כסאו,

ומלכותו בכל משלה.

ברכו

(ד) תהלים ק"ג, א—ו ס"ז—כ"ב.

ברכו ה' מלאכיו, גבורי כח עושי דברו ;
לשמוע בקול דברו ;
ברכו ה' כל צבאיו !
משרתיו עושי רצונו !
ברכו ה' כל מעשיו ! בכל מקומות ממשלתו . —
ברכי נפשי את ה' . —

המכתב ההמישי

אמנם, בנימוין יקירי, כאשר הניעני מכתבך היקר בנתי לרעך, גם אחרת לא חשב לבי עליך, כי מי הוא זה העלם המחוץ בלב מתנה ובנפש מתפעלת, בהביטו על מראה פני השמים והארץ וכל צבאיהם, ובהעמיקו לחקור אף האחד מן היצורים, להבין ולהשכיל על דבר תעודתו ותכליתו, ולא ישליך מעליו אלילי כספו ואלילי זהבו, וביהוד את אלילת האלילים את 'ההנאה' (גענוסס), ולא יעטה פניו בושא וכלמה על הבלי תעתועיו! אבל לא התרפות והתבודדות היא מטרת הכרה כזאת, ונהפוך הוא, ההכרה הנאמנה הזאת תביא לידי התאוששות והתעוררות לאהוז באלה; אבל עוד לא לשם תכלית, רק לשם אמצעי. כל אשר תוסיף ההשגחה לחנך במתנות ונכסים פנימיים וחיצוניים, לפיהם ידרוש ה' ממך למלאות את רצונו וחפצו, לפיהם יגדלו החובות המוטלים עליך. — הן צדקת בדכריך, אם רק נשים לב להתבונן על כשרונות האדם, נבין על פיהם, כי תעודתו היא לפעול ולעשות. ואנכי אוכל להוסיף על השקפתך עוד גם זאת, אם נתבונן על ראש האדם הנשא קוממיות, למען יוכל להביט מסביב וממעל לו, על ידו המכוננה מפרקים ואברים, ערוכה בכל לעבודה ולמלאכה, על כח רוחו אשר לו הכשרון להכיר את הדברים ביחס אמצעים לפעולותיו. אך מהם ולמעלה — הדרך העולה אל הדעת, כבדה ומסוכנה, ורק מעטים העפילו עלות עליה; התפתחות כח השתכלות האדם בעצמו עודנה קשורה ואחוזה באמצעים המביאים לידי פעולה, להודיע לזולתו עיי הדבור; לעומת זה, הלב, מקור כל מעשה ופעולה, רק הוא לבדו יעצור כח לכבד, להכיר ולהקיף את כל היקום באהבה, רק הוא מסוגל הנהו לעלות מעלה מעלה באין מפריע. — גם בזאת צדקת, כי עפי מושג כזה, התגלות רצון ה' דרושה ונחוצה במאד, התגלות (אִפְּעֵנְבֵארוֹנְג) חיזונית או פנימית או שתיהן כאחת. — הן ידעתי מראש, כי לא תוכל ידידי עדנה לצעוד כמוני וללכת אחרי בדרך התורה, אך לעת עתה קבל נא את הצעותי אלה רק בתור השערות (היפּוֹטֶהֶזֶעוֹנֶן); נסה נא את האמת הפנימית היצוקה בהן, שים לבך להתבונן היטב על הרעיון הזה ושאל: איך? אם זה הוא באמת תִּכְן התורה? והניחה לי להוכיח לך בעוד חזון למועד, כי אמנם כן הוא, — אך הבה נלכה הלאה: (א) בלכתנו כה באורח התורה, מצאנו בעבור האדם מצבו בכללות

(א) בראשית ג' ה'.

בכללות הבריאה: לא אלקים, ולא עבד יהיה האדם לתכל ארצו, רק אה, אה עובד עם כלם יחד, אך בכור הוא לפי תכן והיקף עבודתו; סוכן כל התכל הנחו, ועליו לכבד כל דבר ולפעול לתועלתו כפי רצון ה'. רק מה', אשר האציל עליו מכחו נתנה לו גם הצדקה והזכות. ב) לרכוש לו את תכל-הארצי, אך לפי המשפט-צדק הזה, עליו לשמור גם את החוב המוטל עליו, לקחת רק את המתיר לו ולהשתמש בו רק לפי רצון הנותן; לכן טוב יתקש בעיניו רק זאת, אשר תתאים עם רצון ה' והתעודה אשר התנה לכל יציר נברא: ורע' רק הדבר שהוא למורת רוחו, אבל לא טוב ורע' המוצא חן בעיני האדם או אשר תקיף נפשו בו, לא זה הוא הטוב, אשר יתאים רק עם נשיותו ותאוותיו, והרע' אשר כמו זר נחשב לו, או לפי רצון עצמו, מבלי הכב על רצון ה' ומבלי שים לב, אם תתאים עם תכלית הדבר אם לא; כי לא התאוה ומלאת החשק וההנאה, לא השררה והבחירה בתשירות הלב, הנן מטרת האדם בארץ; — רק כל דבר, גם תאוותיו גם צרכי נופו עליו להביא לידי כשרון תחת פקודת ה' ורצונו, ולהביט עליהם כעל אמצעים לתעודתו; — אכן עם בחירתו החפשית נתן למו, בתור אפשרות, יחד גם תענועי היציר, ועליו להכנע בבחירה חפשית, תחת החוק המרומם והנעלה, אשר כל היצורים יסורו למשמעתו בהכרח — כי ברצונו יוכל להקנור ממנו — ע"י ההלק הבחמי אשר בו וצרכי נופו, לכו נמשך בתשוקה להנאה ותענוג, משוחד הנהו מתאוה והמדה על ידי רגש הנועם, אשר אהבת ה' נתן לעזר לצרכי החיים, והוא יעמול להשיג את ההנאה' לא לשם אמצעי לכד, רק בתור תכלית' — ע"י ממשלת הרוח מרחפת סכנת הנאה', יען כי בכחו להכיר את תכלית הדברים ולשנות אותם כחפצו ולמשול עליהם, ידמה בלבו, כי הוא אדונם, הוא השליט לבדו. את ה' ישכח, ישכח, כי כל דבר קנין ה', נועד לתעודה ותכלית, וממנו הם שאולים לו, ויתכרך בלבבו כי רק לו המשפט להכניע אותם תחת רצון עצמו, חסאת ומרי! — אם כל התאמצותו והשתדלותו הנה רק תאוות בהמיות והרות, חלק אלוה ממעל, כה יִשָּׁפַל, עד כי תחת היות מושל על בעלי החיים, יהיה עבד למו, לבקש רק את הדברים, אשר בעלי החיים ידרשו למלאות חשקם; — אז יעמוד לפנינו האדם בתכונת חיה טורפת ומסוכנת אין דומה לה, יען חמוש הנהו ברוח — והעולם איננו בטוח מפני

שירות

(ב) בראשית א' כ"ח

שרירות לבו. ג) תורתנו לא תזכיר התגלות רצון ה' לכן אדם עבור האנושית בכללה, יען התגלות בזאת נתנה רק לעם מיוחד ותורת האדם נכללה בה מחדש. — מצוה אחת בשם מצות החנוך הופיעה, ועל ידה נלמד לדעת מה הוא האדם ותנוכו עפי' ה', ובעת אשר נתן ה' לאדם את הארץ לנחלה וידבר תחת רגליו את ההנאה, נאמרה עליו הנאה אחת, מבלי גלות המעם והסבה לזה, רק יען כי בן הוא רצון ה', כי הלא על האדם להקנע תחתיו, ולחכמה תחשב לו למלאות רצון ה' רצון אלקיו, ואם נעשה ונשמע רק אז, יען כי נבין את זאת, יען כי גם אנתנו בשכלנו נמצא אותו נכון וישר לפנינו, הזאת תקרא סוד למשמעת ה' ? הלא באופן הזה נסוד למשמעת רצוננו לבד. — בקשת ההנאה מעוררת תאוה וחמדה; אמנם הלא נעים הוא 'מתוק' הוא ותאוה לעינים, גאות הרוח תשלה את רסן התשוקה חפשי באמרה: הלא גם לנו רוח חכמה ודעת! וכבני אלים נוכל בעצמנו לדעת את הטוב ואת הרע! הלא אין נקל מזה? הלא כה 'מתוק' הוא, האם לא טוב הוא?! הלא התבל ומלוואה לנו היא! — טוב הוא לאדם 'המתוק', ורע — רק את אשר ימר לו! אבל זאת היא אם כל חמאת! ה' יתגלה ויופיע בתור שופט צדק, אבל גם בתור אב רחמן ומחנך! שופט — האם לא לו היא התבל ומלוואה? האם לא מידו, ורק מידו, לנו הכח והמשפט לרכוש ולהנות? ואם גם פעם אחת נשתמש עם הכח הזה שלא כדת, אם אך פעם נשלה ידנו אל הדבר הנאסר לנו, האם לא נאבד בזה הזכות לחיות ולחיות בתבל? ביום אכלך ממנו מות תמות' — הזהיר השופט צדק את האדם מראש, אך את העונש במלוואו לא הביא ה' על האדם בעקב החטא, אשר על ידו ירד פלאים, רק הפץ להנכו כאב רחמן; הדרך המוביל אל ההנאה הכביד עליו (בזעת אפיך תאכל לחם) לבל יוסיף לרוות את תאוותיו הבהמיות ולמען השפיל את נאותו; ולהשיב את האדם אל ה' בלבו ובפעולותיו, בדעתו כי גבול וקצב לכחו ויבולתו, וכי אחרת היא תעודתו, וגדלו ממעל להדברים, היכולים לחיות נתונים לו או להלקח ממנו. — ככה מתחנך

ג) זכר השבע מצות בני נח נשאר לנו, ועיקריהן שלשה: א) דעת ה', כי הוא אל יחיד. ב) צדק, לפי אשר תשיג ההתגלות הפנימית. ג) הכנעת התאוות הבהמיות ושמירת עצמו מהנשיות האלה, אבל תוכנת האהבה יחסו שמה. (סנהדרין כ"ו א')

מתחנך כל אחד מאתנו עוד גם עתה. על ידי מנת גורלנו, נלמד לדעת, כי יחנכנו ה' כאב רחמן. תם וישר יבוא כל אחד מאתנו בעולם העובר, ראוי ומוכשר לעלות למדרגה גבוהה מעל גבוהה בגודל האדם; כי נולדת בשעה כזאת, במקום כזה ותחת מסכות כאלה וכאלה, מהורים ובחברת אהים כהמה, עם מדת כחות הרוח והגוף ואמצעים היצוניים, כי תמצא לך מורים, מכורים ואותכים כאלה, עליך לצייר ברעיוןך דמיון נשגב, כי זה הוא גם לך ה' עדן אשר שמך ה' בו. — אבל השמר לך, פן ירום לבבך ותשכח צור ילדך ותדבק באלה בתור טוב נצחית, אשר הנמו באמת רק אמצעים עוברים; ואם ככה עשית — צרות רבות ורעות ישיגוך בחיך, אשר הבאת לך לבדך, והנה תכנינה לך און לשמוע, כי הכל כאשר לכל: הורים, אחים ואחיות, אוהבים ומכירים, כסף ורכוש, גוף ורוח, נתנו לך רק מה' — שאתה ושלך שלו! — ועליך לשוות לנגד עיניך תמיד, כי כל הטוב הזה, המה אמצעים שאולים בידך למלאות רצון ה'. — אבל החופש יעמוד לשמן נגד פעולת החנוך; בעבודה תמצא הנאה קן לה ושלי יקרא האדם להאדמה אשר יזבל, יחרוש ויזע אותה: בזעת אפו (קין); הדאגה היתרה בצרכי הגויה, אשר תקח לה את רוכי עתותי החיים, היא תרים לכל לראש את הנפש הבהמית באדם; האדם יראה בעצמו רק את התשוקה הבהמית לבדה, וישתמש עם רוחו בתור אמצעי להשביע ולרוות את כל הפציה בו. — האנושית באדם תרד ותפול (בדמיון הנפלים)! הדבר אשר היה יכול להעלות עוד הפעם את בן האדם אל מעלתו, הלא הוא דעת אלקים, כי הוא אדון יחיד ומיוחד ואב, וכל הנמצאים המה כרואים ועבדי ה', ומה להתבונן על עצמו כי גם הוא עבד ובן, ההכרה הזאת זה כבר הועמה בלבב האדם, יען וביען האדם, כאשר יחדול מחשוב עצמו לעמוד חוק בתכל ארצו ולסוכנה, כל עוד, אשר מנמתו להשתמש עם הכל ונגד הכל רק למלאות רצון עצמו ולבלי למלאות רצון ה' ויהדל מהיות עוד עבד ה', או אז, במהרה יחל להביש על כל אחד מהיצורים והכחות המקיפים אותו כי לא עבדי ה' המה עוד, רק דברים עצמים וכחות נכנעים תחת האדם וסרים למשמעתו למלאות רק שפקן ולהגדיל רכושו והנאתו, כאמרו, כי רק כחו ועוצם ידו עשה לו את החיל הזה. הוא לא ישים עין עוד על חוק ה' הכללי, אשר אותו יעברו כל היצורים, ולנגד עיניו כשבר נבליים יתפוצץ העולם לאילימים רבים, לפי מכסת הכחות הפועלים אשר יראה; לפי דעתו, לא תזרח לו השמש,

לא

לא ירעם בגלגל, לא יאיר לו הברק, לא תכסה האדמה מכסה דשא,
לא יסער לו הסער, לא ידבקן ויתחברו יחד כחות הנמצאים ולא
יולידו כדמותם, בגלל כי מוכרחים לעשות כזאת — רק יען כי
כה יחפצו! — יען כי מלכו כליל חלף החוק ואיננו, — והוא,
בהיות אדיר הפצו והשתדלותו רק לרכוש ולהנות, יתהפך מן הוא
והלאה לעבד הנמצאים, אשר מידם יקבל את ברכת הקנין
וההנאה, יכרע ברך אל היצורים (אנוש), המשפיעים לו אך
הטוב בעיניו, עד כי בדעתו את עוון ותעצומות השקו ונמיות
לבבו יכבד גם אותם כבני אלים, — ויען כי בהשקפתו זאת יתבונן
על כל היצורים מסביב לו, כי אינם עוד עבדים לתכלית חוק כללי
בתכל, רק לכחות העומדים ברשות עצמם, אשר מידם לו השלטון,
הקנין וההנאה; הוא מצא לו עד מהרה כי בקשות השלטון וההנאה
אינן עוד נטיות בהטיות העומדות מתחת למדרגת האדם, רק
אלקיות הנה, בתור תכלית האדם ומטרתו בחיים. — לו נחם
על הרעה, לו שב אל על, כי אז דעת ה' היהודי יכול להרימהו
שנית אל מעלת האדם ושלמות תעודתו, אך רוב האלילים הביאו
את האדם לידי אבדן מציאותו, ויכרו קבר לאנושיותו, מבלי יוסיף קום
עוד. הדור ההוא היה דור, אשר קשחתו בו מום בו לא ירצה עוד,
כליון חרוץ היה חלקו בחיים להשמידו מתחת שמי ה'. אך ראש בית
אב אחד, אשר התהלך את האלהים האל היחיד, למד גם פעל צדק
ויכניע בקרבו את התכונה הבהמית וימשול עליה: הוא מצא חן
בעיני ה', הוא ומשפחתו נצלו, למען הקים מחדש זרע להאדם
והאנושית בכללה. — (נח).

